

Dissertatio medica inauguralis, de scarlatina cynanchica ... / eruditorum examini subjicit Andreas Coventry.

Contributors

Coventry, Andrew.
Royal College of Surgeons of England

Publication/Creation

Edinburgi : Apud Balfour et Smellie, 1783.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/ntgd3bem>

Provider

Royal College of Surgeons

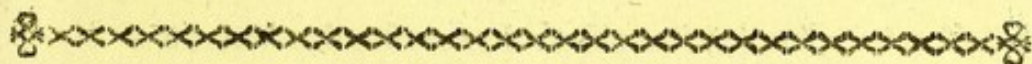
License and attribution

This material has been provided by This material has been provided by The Royal College of Surgeons of England. The original may be consulted at The Royal College of Surgeons of England. where the originals may be consulted. This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

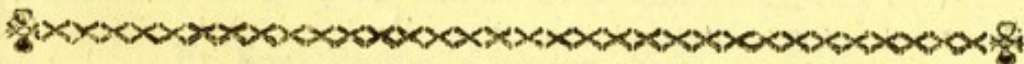

DISSERTATIO MEDICA

INAUGURALIS,

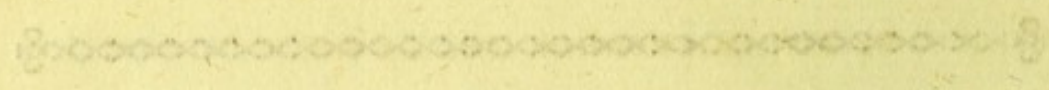
DE

Scarlatina Cynanchica.

DISSERTATIO MEDICA
DE

Scarlatina Cynanchica

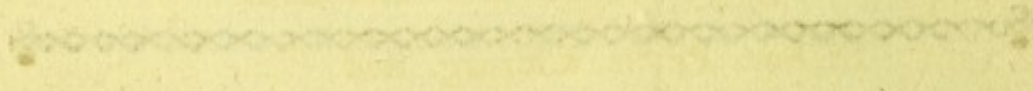

DISSERTATIO MEDICA

IMAVOURALIS

DE

Scarlatina Cynanchica

DISSERTATIO MEDICA
INAUGURALIS,
DE

12

Scarlatina Cynanchica :

QUAM,
ANNUENTE SUMMO NUMINE,
Ex Auctoritate Reverendi admodum Viri,
D. GULIELMI ROBERTSON, S.S. T. P.

ACADEMIÆ EDINBURGENÆ Praelecti;

NEC NON

Amplissimi SENATUS ACADEMICI consensu,
Et nobilissimae FACULTATIS MEDICÆ decreto,

PRO GRADU DOCTORIS,

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS AC PRIVILEGIIS
RITE ET LEGITIME CONSEQUENDIS;

Eruditorum examini subjicit

ANDREAS COVENTRY,
SCOTUS,

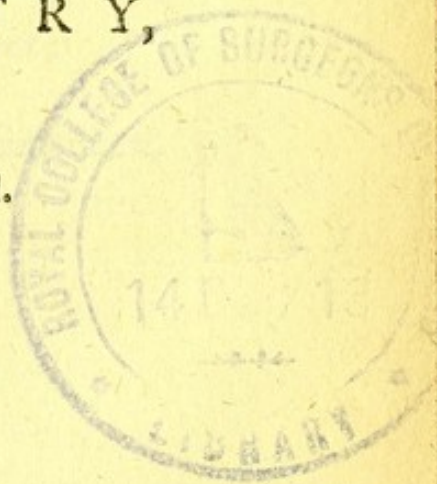
Societ. Reg. Med. Edin. Soc. Extraord.

Et Soc. Physic. Chirurg. Sod.

Prid. Id. Septemb. hora locoque solitis.

EDINBURGI:
Apud BALFOUR et SMELLIE,
Academiae Typographos.

M, DCC, LXXXIII.

DISSECTATIO MEDICA
IN ANATOMIA

DE

Scarlatina Cynanchica

QUAM

ANNUIT SUMMO NUMINE

EX AUCTORITATE REVERENDISSIMI

D. GUILIELMI ROBERTSON, S.T.P.

ACADEMIAE SCOTICAE PRAESIDENTIS

PROFESSORIS

ACADEMIAE SCOTICAE

PROFESSORIS

PRO GRADU DOCTORIS

CONFERENTIS IN ACADEMIA SCOTICAE

IN ACADEMIA SCOTICAE

Examinatione subijctis

IN REGNO SCOTIAE

Scotus

Societ. Reg. Med. Edin. Soc. Edinburg.

Et Soc. Phys. Chirurg. Edin.

Tit. Lib. dispens. hinc hinc

EDINBURGH

APRILIAUR & SMITH

Academiae Typographus

MDCCLXXXII

Viro illustrissimo, et imprimis ornato,

J A C O B O P R I N G L E,

EQUITI BARONETTO,

De STITCHILL, in comitatu ROXBURGH;

Quem, qualem esse decet, fidelem experti,

Semel atque iterum in Senatum legerunt Britanni;

Nec non,

Reverendo viro,

G E O R G I O C O V E N T R Y,

Patri suo;

Illi ob amicitiam et officia,

Huic propter curam et amorem,

Quibus se nunquam non profecuti sunt;

Utrique in animi devinctissimi gratique testimonium,

Hanc dissertationem medicam,

Ea, qua par est, observantia,

Oblatam voluit

A U C T O R.

CORRIGENDA.

Pag. 19. lin. 20. *post laboranti, pone esset.*

29.	19.	<i>pro propagare, lege propagari.</i>
	21.	rationibus, regionibus.
35.	23.	Ex, Et.
36.	12.	attactura attingenda.
46.	20.	medicamentibus, <i>lege medicamentis</i> stimulantibus.
49.	1.	sumpti, sumpta.
	8.	adjuncta, quoque repellitur, <i>lege ad-</i> juncta. Repellitur quoque.
	12.	addicendum, <i>lege ad dicendum.</i>
54.	12.	hoc, haec.

P R O O E M I U M.

EST inter artes scientiasque quasi foedus quoddam ac conjugium, quo lucem sibi invicem, vim et dignitatem, praebent. Talem inter eas sortita est medicina locum, ut ex ea, tanquam ex centro communi, in alias multas acies mentis dirigatur. Namque non satis est, si eam callere velles, ut corporis humani tantummodo fabricam scires. Ex variis enim rebus externis pendet sanitas, variisque per naturam explorandis remediis, si laesa sit, restituenda. Nunquam igitur sine voluptate summa in mentem venit, quod animum tandem aliquando ad medicinam incubuerim, quodque in ea orbis terrarum regione natus fuerim, ubi, fructu et puritate, istiusmodi disciplinae traduntur.

De medicinae partibus, quae mihi obversabantur, cum difficilior, tum magis investigatione digna, quam quae exanthematum naturam complectitur, nulla visa est. Varias quas induit scarlatina cynanchica species, et multifaria, quam subiit, quaeque maximas ei tenebras offundit, descriptio; quum praesertim nuper adeo frequenter, violenter, ac funeste debacchatus sit; omni conatui, utcumque exiguo, ad naturam ejus indagandam

gandam suscepto, veniam sine dubio conciliabunt. Ex argumentis variis, de quibus lauream medicam ambientes agant oportet, unum quod haecenus eo sit tractatum modo, ut juveni omnia perscrutanti in pauca conferre liceat, seligere difficile est. Nec hoc mihi contigit. De scarlatina, quanquam sero tantum ad eam medici animum converterint, complures tamen scriptores differuerunt. Ne autem plus quam serant humeri, aut brevitatis talium dissertationum sinat, ad exarandum suscepissem, de notioribus verba feci. Quam de morbi a cynanche maligna differentia conversionem instituerunt nuperi, sedulo vitavi; quoniam in limites tam angustos redigi haud possit, parumque ad utriuslibet curationem conducatur. Fateor tamen, opinionem esse maxime probabilem unius eos esse generis, ac variari, prout laborantes res variae circumstantes, causae remotae dictae, simul afficiant. Quam tradidi curandi ratio simplex est; verum, ut spero, usu confirmata. Remedia pauciora enumeravi; ea enim undiquaque colligere ac coacervare quasi, quod nimis saepe fecerunt nostrae artis studiosi, exitio medicinae atque opprobrio semper duxi.

Methodum, quam usurpavi, rem totam tractandi, aliorum est iudicii; sed ab eximiis meis Professoribus, in alma hac et florentissima academia, medicam aliasve scientias docentibus omnino peto ac contendo, ut novissimum hoc tentamen ea, qua erga me per annos septem usi sunt, benignitate accipiant.

DISSERTATIO MEDICA,

INAUGURALIS,

DE

Scarlatina Cynanchica.

DEFINITIO.

PYREXIA contagiosa, semel tantum aliquem ad-
oriens; deglutitio et spiratio difficiles, cum angustiae
in faucibus sensu; tumor, rubor, et dolor, tonsillas et
membranam faucium mucosam afficientes, cum crustis
mucosis, coloris albescentis vel cineritii, serpentibus et
ulcera tegentibus; tertio morbi die, facies aliquantum
tumens; simul in cute passim rubicunda efflorescentia,
maculis amplis, vix eminentibus, tandem coalescentibus,
post tres vel quatuor dies in squammulas furfuraceas abi-
ens; superveniente saepe anasarca.

A

HISTORIA

HISTORIA MORBI.

Medici, Scarlatinam Cynanchicam diversam speciem in aegris ac temporibus diversis prae se ferre, consentiunt. Indolis, enim, est interdum adeo benignae, ut parum quidem molestiae laboranti afferat, et sine ope medicamentorum depelli queat, vel potius sponte decedat; alias vero tam late grassatur, tamque cito et potenter ad orcum ducit, ut nulla valeat curatio, vel praecavere vel jam adortam lenire. Huncce tamen morbum, revera varium et mutabilem, five numerum five diversitatem spectemus symptomatum, iis, quorum enumeratio subsequitur, semet in plurimis exemplis ostendere, pro comperto habeo.

Incursum omnis scarlatinae, non secus ac aliorum exanthematum febrilium, comitantur aegritudo quaedam totius corporis, major minorve lassitudo, motusque difficultas, et frigoris sensus, qui auctus inducit luridum horrorem. Cum his calor solito major alternat, et brevi excipit. Aeger tristis fit, subindeque de dolore capitis, nausea, et ad vomitum nisu, cui tandem aliquando ipse vomitus supervenit, conqueritur. Insigni etiam somnolentia afficitur,

afficitur, et coryza una cum epiphora (si observationibus Mortoni et aliorum fides habenda sit) nonnunquam, licet raro, vexat. Eodem fere tempore vel paulo posteaquam invasit morbus, aliqua sentitur in faucibus internis molestia, ac simul rigor colli, et potius difficultas quam vorandi dolor. Cutis calida et arida est, pulsusque articularum crebriores et validiores, interdum etiam duriores, evadunt. Haec symptomata, quanquam quolibet per diei decursum tempore accesserint, sub vespera noctuque ingravescent. Sitis urget, et pyrexia accenditur nunc numerosioribus signisque gravioribus, praecipue inquietudine et saepe delirio, stipata. Indicia omnia posthac intenduntur. Cum aucto gutturis dolore simul aegrius deglutitur. Si minus antea, nunc crebrior fit respiratio, et difficile peragitur. Spiritus haud olet, sed plurimum calet. Fauces internae ubique tument et rubent, haeque partes, imprimis uvula, velum pendulum palati, et tonsillae, maculis albidis, quae vere sunt crustae mucosae, et quarum nonnullae ulcuscula obtegunt, pus bonum effundentia, et sanatu haud difficilia, brevi obductae perspiciuntur †.

Lingua,

† Quamvis, in plerisque conditionibus, inflammationem faucium erysipelatosam, in paucis tamen phlegmonodeam esse, coque aposte-

Lingua, quae sub initium aerebat, in omni parte, praeter apicem et margines, qui humidi et rubicundi sunt, humore spisso et flavescente prorsus illita est; totumque os interdum viscido mucro oppletur. Urina, quae coloratior est, parce secernitur; aliquibus vero in exemplis est suae in sanitate conditioni parum dissimilis. Alvus quandoque aperta, saepius durefcit. Ægrotus nunc cibum cuiuscunque generis non solum non desiderat, sed penitus averfatur; sitique instante, potum, ob nauseam quam movet seu auget, obque doloris in deglutitione vehementiam, vel omnino non pofcit, vel faltem a multo abftinet.

His

ma interdum aequae ac crustas et ulcera formari, observatur. Praeterea, in quibusdam inflammatio ita sanatur, ut constitutio partis integra maneat, seu, uti loquuntur, *resolutione* terminatur. Quod ubi ita feliciter evenit, nec ulcera nec apostema reperiuntur, fauciumque vitii natura ab aliis rebus exploranda est. Quinimo, et vitium ipsum interdum vel penitus abest, vel tam parvum extat, ut neque de eo conqueritur aeger, nec visu facile deprehenditur. Nihilominus, in his exanthemata notabilius tardiusque sese produnt; et pyrexia, synochae faciem induens, lenior plerumque invenitur. Huiusmodi exempla, numero modo majore, modo minore, in qualibet scarlatina epidemica, reperiuntur. Et constat quidem, ex historiis morbi ab auctoribus traditis, si non imperfectae sint, scarlatinam forma tali benigna fuisse grassatam.

His femet ita habentibus, die a principio morbi plerumque tertio, maculae plus minus latae, ex papulis innumeris, perexiguis, confertis, vix eminentibus, et obscure rubentibus, constantes, in cute cum pruritu erumpunt, sensimque serpentes, inter se confluunt. Tandem colore et numero, quibus primis diebus admodum variare solent, constantiores factae, totam ferme corporis superficiem, nunc minus nunc magis saturato colore, suffundunt. Primum in facie comparet efflorescentia, collo, et pectore, dein vero, spatio viginti quatuor circiter horarum, subinde celerius tardiufve, in brachia, truncum, artusque inferiores diffunditur. Manus et digiti, qui tument, rigent, et tactu dolent, quandoque notabiliter rubent. Partes exanthematis obrutae, imprimis facies, manus, atque pedes, aliquantum intumescunt, cutisque digito compressa albescens, remoto, mox iterum rubescit.

Eruptio, tum quoad tempus quo primum sese monstrat, tum quoad durationem, multoties variat. Nam, licet ut plurimum triduo post primam morbi accessionem, tamen alias citius alias ferius apparet, et quo citius eo pejor, quo ferius eo lenior morbus. Evanescit etiam nonnunquam, frigore corpori adhibito, et vitium gutturis utique augetur. Cum vero aliquot dies, tres nempe vel quatuor,

quatuor, perduraverit, pallefcit, potiufve fufcum adipifcitur colorem, et faciei partiumque aliarum fubfidente fimul tumore, cum cuticulæ defquammatione decedit, diverfas partes eo, quo comparuerat ordine, relinquens. Antequam in furfuraceas convertatur fquammas, cito abfcidentes, epidermis, in veficulas paffim, albas, plerumque vacuas vel aëra folum continentes, miliares puftulas quam plurimum referentes, eoque quibusdam morbo parum expertis ita imponentes, ut pro miliaribus habent, faepe elevatur †. Quocirca, veficatione largiore facta, cuticula tandem dehifcit, afpera fit, demumque non fine ingenti, quo vexantur aegri, pruritu defquammatur, et eo magis, quo amplius fuerit exanthematis obfita.

Exanthematis prodeuntibus, pyrexia faepe, quamvis non femper, ut aliqui opinantur, remiffionem patitur, et quo magis, eo poftea benignior morbus; quoniam commodius fubfequitur defquammatio, et laefae fauces maturius fanantur. Verum faepius, poftquam comparuere, fauces in ftatu fere manent eodem, neque pyrexia minuitur, neque eft aliis fymptomatis mutatio, donec inchoaverit.

† Auctores paffim, praeque caeteris expert. M. Ant. Plenciz Viennae Tractat. de Scarlatina, parag. v. et clar. Withering account of the ſcarlet fever, &c. p. 116. 117.

rit desquamatio. Hoc tempore, in istis sub hac morbi forma multo numerosioribus exemplis, ubi scarlatina haud infeliciter finitur, protinus sensimque mitigatur pyrexia. Nunc quoque, nimirum die septimo seriusve, arteriae tardius micant, modici sudores erumpunt, fauces a suo vitio levantur, somnum redit, et ciborum appetentia, saluteque sua pristina, fruitur aeger.

Complures tamen eorum, qui ita convalescunt graviterque non aegrotabant, prima, secunda, vel hebdomada a dissipata scarlatina tertia, hydrope corripuntur. Nimis frequens haec scarlatinae sequela quibusdam patescit indicis, notatu maxime dignis, quippe quae morbum, ne rite amotus sit, admodum perniciosum secuturum esse, praemonent. Valefcentes, primo artuum lassitudines et dejectionem virium paulatim ingravescentes, queruntur, animum abjectum habent, noctes degunt infomnes, et urinam subrubram, immo, saepe sanguinolentam †, et sedimentum furfureum deponentem, parca quantitate, cumque ardoris sensu, reddunt. Cutis semper sicca. Sitis perpetuo vexat, et escae appetitus multum diminuitur.

Hydrops

† Navier comment. de rebus, &c. part. I. vol. 4. p. 338. et Pienicz tract. parag. vii.

Hydrops tandem supervenit, et ab aliquo faciei, vel circa pedum maleolos, tumore nasci consuevit. Brevi crescit, nuncque unam nunc alteram corporis partem magis occupat. Anasarcae species frequentissima; ascites autem et hydrothorax interdum offenduntur. Cerebrum per raro hydrops petit; sed, ubi incidit, coma-vigil, delirium, et caecitas exinde sequuntur †.

Opportunum si afferatur auxilium, minime lethalis hydrops post scarlatinam adoriens est, et facile cedit. Ast, aliquibus medicinam facientibus, longe plures rapientem, quam ipsa scarlatina, contigit vidisse. De illo clar. Pleniz, sua ex experientia neque parva, conclusiones quasdam breviter narrat, et quas non abs re erit referre. Notavit *1mo*, ‘ Quod iste leucophlegmaticus status superveniat potissimum illis, qui copiosis aut malignis scarlatinae exanthematis afficiuntur. Vidi tamen benignissimae scarlatinae ingentem totius corporis tumorem advenisse. *2do*, ‘ Quod illi, qui majorem cutis decorticationem experiuntur, soleant etiam magis tumere, quam alii. Interim ‘ observavi valde magnum tumorem in aliquibus, qui ‘ nullam experiebantur decorticationem. *3tio*, Quod infantes facilius, et magis tumeant, quam illi, qui sunt ‘ aetate

† Withering account, p. 17.

‘ aetate provectiores. 4to, Quod aegri magis tumeant
 ‘ in hyeme quam in aestate; item illi magis, qui tempo-
 ‘ rius libero se exponunt aëri, quam qui in debita tran-
 ‘ spiratione degunt. Tandem, 5to, Quod iste hydrophi-
 ‘ cus status periculosior fit, et plures exinde moriantur,
 ‘ quam ex primo scarlatinae statu †.’

Materiam purulentam diu effundentes, aliquando in variis corporis partibus, post scarlatinam, abscessus subnascuntur. Sunt et aliae affectiones anomalae, quandoque cum scarlatina conjunctae, aut illam excipientes, quarum mentionem fecerunt auctores, sed eas, utpote levioris momenti, rariusve observantur, praetereo.

Morbi est supra descripta species frequentissima. At, in multis exemplis, symptomatis longe gravioribus scarlatina stipatur, et in unaquaque re cynanchen malignam tam plurimum refert, ut internosci haec ab illa non possit ‡. Quam ob causam, et quoniam eo plus periculi scarlatinae inest, quo magis symptomata cynanche malignae communia semet ostendunt, ea breviter memorabo.

B Scarlatinam

† Tractat. parag. viii.

‡ Celeb. Cullen, First Lines, parag. DCLXXVI. 3. Clark's observations on fevers, &c. p. 212. &c. Home et Gregory praelect.

Scarlatinam itaque malignam praenunciare solent frequentia, rigor, nempe, et calor sibi invicem succedentes, donec hic constantior et solito intensior evaserit; ingens anxietas, nausea, cui brevi accedit vomitio, et dejectiones crebrae. Vultus, qui aliquando rubescit, saepius pallescit, et aegri, propter reiectiones nimis violentas, syncope periclitantur. Fertur etiam, lenem cephalalgiam, et totius corporis molestiam, quae paulatim increfcit, aegros quandoque prius vexare, quam alia accesserint. Affectus gutturis, quod perpaucis horis postquam prima apparuere indicia, lugent aegrotantes, hic valde premit. Nihilominus, deglutiendi facultas tam laesa haud fieri solet, ut ex faucium conditione, quam docet inspectio, suspicari fas sit, et ea potius a muscutorum deglutionis imbecillitate, quam a dolore pendere videtur. Crustae partes inflammatas obsidentes, quae sunt coloris cineritii vel lividi, rapide crescunt, et abscedentes, ulcera patefaciunt, ex quibus emanat sanies acer, foetidus. Ulcerum est circumscriptio, quae sub initio coccinea, citus pallor; nunc quoque, humor tenuis et olidus ex naribus et ore effluit, adeoque acer, ut non modo nares ipsiusque aegrotantis labia corrodat, sed etiam digitos, brachia, partesque omnes quas tangit infervientium. Receptus idem in ventriculum humor, quod saepius, potissimum junioribus, incidit,

qui

qui haud fedulo excreant, admodum ciere valet vomitiones, tormina, tenesmus, et frequentes dejectiones, quae vires magnopere frangunt. Quinetiam, si eum vasa lymphatica absorbeant, intumescunt et tactu dolent; horumque tumor, et iste ingens oedematosus totius colli, ad pectus usque pertingens, quod gravi morbo saepe fit, periculum suffocationis non parum adaugent. Jam spiritus celer et perdifficilis evadit, nonnunquam et stridet, quasi ex toto impediretur, et foetorem pessimum emittit, adstantibus vix tolerandum. Ea est vocis, si ulla adhuc persistet, raucedo, qualis in affectionibus faucium gutturiisque venereis observatur. Tandem videntur, si inspicias, quam maxime inflammatae omnes fauces, et gangraena affici. Eodem fere tempore, grumi materiae subnigrae nonnunquam expuuntur, solidis putridis factis et solutis valde similes.

Supra, in hoc morbo saepe respirationem admodum laborare, edictum fuit, et verosimile est, ex inspiratione strepente, voce rauca et tussi clangosa, laryngem et tracheam parem inflammationem interdum participare †. Equidem in cynanche maligna auctorum, quamvis non adhuc, quantum discere potui, in hac scarlatinae specie, quod

talia,

† Vide Plenciz, parag. xxxix. Clark, p. 210.

taliam, quae utrique communia sunt, symptomata suadent, fida cadaverum inspectio comprobavit †. Ut vero res se habeat, experientia, permultos extinctos fuisse infantes repentina suffocatione, satis edocuit, signis cynanches trachealis simul apparentibus.

Primo, secundo, rarius die tertio, efflorescunt, quales jam definiti, in cute maculae. In paucis erysipelatosae, in exemplis aliis pustulosae, reperiuntur. Quae in hac quam in altera specie magis irregularis, sive initium, sive tempus durationis respicias, eruptio, facilius etiam a frigore, vel ab alia quavis causa, evanescit; suntque inde gutturis laesio et febris peiores. Insuper, in aliquibus nulla per totum morbum adest eruptio, et in aliis cutis affectio solum innotescit insigni pruritu, calore, et cuticula desquamata.—Pyrexia nequam refringitur, eruptione facta; sed circiter hoc tempus diarrhoea, et vomitus, praesertim in adultis, si non penitus cessent, lenius saltem vexant.

Pyrexia hanc conditionem comitans, debilitate universa maxima, pulsu sub initium parvo, duro, frequenti, et plerumque

† Confer Withering dissertat. inaug. de cynanche gangraenosa, p. 8. Lieutaud precis de la medicine, edit. 2. Par. p. 519. &c. &c.

rumque irregulari, exacerbationibus quam constanter vespertinis et remissionibus matutinis, designatur. Ægre fertur in hoc statu laborantibus sanguinis detractio, et repetita, licet parca, saepius succumbere facit. Sanguis primo missus interdum crusta coreacea obtegatur; progrediente tamen morbo, crassamentum ejus laxum, totaque massa quasi solutior, invenitur.

Haec morbi species vere exitiosa nullum tenet constitutum cursum. Namque plurimi gravate aegrotantium, secundo tertiove die, dum alii quocunque alio ad octavum usque, exanimati sunt. Phthisi pulmonali laceffiti, diuque pedetentim recedentes, nonnulli ad plures migrant. Quibusdam, antequam diem obeunt supremum, facies, quae pallida est, et collum intumescunt, summa sputum ejiciendi impotentia simul adest, exindeque respiratus pene impeditus. Porro, alii ab inopinata haemoptysi aut epistaxi e medio tolluntur. Si ita fauste, insolenter licet raroque eveniat, ut aeger revalescat, symptomata eodem ac in benigno morbo ordine decedunt; rubor nempe cutis in fuscum convertitur, riteque consequitur decorticatio; modici prorumpunt sudores; calor parum sentitur; arteriae, quae antea crebro, exiliter et inaequaliter, aliquanto tardius, firmitus, et aequalius movent; tu-

mor faciei et colli externus minor fit; crustae faucium abscedunt, et exulcerationes fanescunt; respiratio liberius peragitur; acies oculorum, antea hebescentium, pristina restituitur; vesci appetitus et somnus redeunt, aegrotumque summopere reficiunt.

D I A G N O S I S.

Morbus, vel a propriis indiciis, vel a proprio eorum, quae licet ei ac aliis communia sint, concursu dignoscitur. Quamvis huic optime inserviunt libri de Nosologia Methodica conscripti, quorum omnibus perspicuitate et elegantia Synopsis Cullen longe praestat; tamen hic, quibus rebus morbus de quo agitur, ab aliis eum referentibus internoscatur, separatius et plenius quam solus faciat character, percurrere, non supervacaneum censeo. Quoniam igitur, quatenus guttur afficitur, nonnulli morbi, scarlatinae similes, uti cynanche tonsillaris, &c. notae quaedam ad discrimen commemorari debent.

Primi incurfus comitibus, signis aliquibus incertis et utrique communibus, scarlatina non facile a cynanche
tonsillari

tonfillari distinguitur. Illa autem a contagione semper; haec nunquam, sed plerumque, a frigore corpori applicato, ducit originem. Morbum non perpeffi sunt contagioni illius obnoxii soli, et debilitas undecunque oriatur peiori morbo viam sternit; huic vero opportunitatem dat consuetudo, et aliquem saepe adoritur in vitae curriculo. Somnolentia, et febrilia, quam in cynanche tonfillari, faeviora symptomata, primam accessionem scarlatinae comitantur. In plerisque adest illius exemplis, cum pulsationis sensu, dolor pungens, et totius corporis laesio, e gutture videtur oriri; at, qui hac afflicti, dolorem cum calore urente obtusum persentiunt, et molestia ab initio universa. Faucium tumor in illa magnus, cum inflammatione phlegmonodea concolor, citius crescit quam in hac, crustis, sub quibus latent plerumque ulcera serpentina, necnon faucium irregulari et rubicundo tumore, notata. Sed, eruptione prodeunte, ut in specie morbi frequentissima prope tertium diem fere semper accidit, de genere ejus, nunc satis manifesto, amplius dubitari nequit. Parum quidem incommedi sub utrovis laboranti, si venam ejus secare, vel procrastinare, donec certior de morbo factus fueris, vel ex toto ommitteres. Nam vix necessarium in cynanche tonfillari generalem sanguinis detractionem, usus aliquorum abunde testatur, et emetica in utriusque initio

remedia

remedia praestantissima esse. Quum demum est scarlatina inimicior, et cynanches malignae imaginem reddit, pulsus arteriarum parvi, frequentes, saepe irregulares, prostratio virium insignis, anxietas, vomitus, et diarrhoea, quicquid dubii de morbi natura prorsus dirimunt.

Aphtha infantum sese prodit escharis albidis, ad linguae margines primum comparantibus, et labia, gingivos, totumque os internum, demum occupantibus; atqui linguam in scarlatina crustae ne unquam tenentes, amygdalas, velum pendulum palati, et uvulam, primum obsident. Pyrexia aphthae rarissime comes est, eisque exemplis, quibus adsit, oris affectui superveniens, non contagiosa; ista vero scarlatinae admodum contagiosa ab initio vexat, et, quae brevi patefcunt in cute, exanthematis certius dignoscitur. Plura, si iis sit opus, restant discrimina; sed prolata sufficient.

Cum adhuc in dubio animus est, utrum scarlatina cynanchica ullo modo, nisi gradu solo, a cynanche maligna differt, cumque in nonnullis exemplis morbus huic omnino similis, nimirum, cum ulceribus faucium serpentibus et febre typhode, modumque curationis eundem poscens, ex eodem contagionis fonte profluit, utique necessarium

mihi

mihi videtur, fufius a morbis ei aliquando vicinis illam internofcere.—Hujufmodi exemplum imprimis habeo gastritidem eryfipelatofam. Namque eam inter peffimamque, praefertim fub ejus initio, fcarlatinae fpeciem difcrimen facere, eft admodum difficile; quippe quibus tam multa funt, uti debilitas magna, anorexia, naufea, vomitus, quocum aliquando confociantur defectiones frequentes, anxietas, fitis, deglutitio et fpiratio difficiles, rubor faucium eryfipelatofus, pulfus parvus, frequens, et nonnunquam irregularis, cum aliis pyrexiae fignis, communia †. Pro veris illis acceptis, probe tamen alium ab alio difcriminare commodum erit. Nam ad venaefectionem in gastritide eryfipelatofa aliquando decurrendum eft ‡: Verum perniciofe ageres fanguinem in illis fcarlatinae exemplis, qualia refert gastritis, detrahere. Quodam vero tenuis inflammationem ventriculi eryfipelatofam, per epigaftrii ardorem et dolorem, qui, utpote non tam acutus ac in phlegmodea, medici eft, ne pro anxietate fola habeatur, cavere; per vomitionem aliaque ventriculum laborare oftendentia, ante comparentia quam ea faucium; perque caufae naturam, quae morbum effecerit, utrum

C

nempe

† Vid. Cullen. de gastritide eryfipelatofa, *First Lines*, par. cccxv.

‡ Id par. cccxcii.

nempe acre quodlibet in ventriculo sumptum fuerit, vel contagioni scarlatinae non patuerit aeger, agnitum iri confido. Quinetiam, contra, infauftissima scarlatinae species, a primo suo insultu, fomnolentia, indiciis catarrhi, ut coryza et epiphora, et generali quadam cervicis aegritudine, de qua gutturisque vitio magis conqueritur aeger, quam de ventriculo, stipatur, et a contagione orta publice grafatur.

Insuper, raro evenit, sub hac scarlatinae specie, instrumenta respirationis prorsus illaesa manere. Et constat enim, tam signis externis quam cadaverum sectionibus, ad laryngem et tracheam ipsam pertingere, in nonnullis conditionibus, a propria sua sede inflammationem. Quod cum factum fuerit, respiratio, quae aliter saepius in hoc morbo satis commoda est, difficilis fit, et sub inspiratione strepit; voxque adest rauca, et tussis clangosa. Vitium, tamen, faucium istas cynanches trachealis notas praecedit, et comitatur. In cynanche etiam vere tracheali, pyrexia est fynocha, et non contagiosa; at in hoc scarlatinae statu, typhus est, et pessima debilitatis nota, putredine nempe, stipata.

De istis signis, quibus morbum, de quo differimus, ab alio quovis fauces itidem adoriente, fecernere possumus, satis ut spero scriptum est; deinceps de discrimine a morbis potius summum corpus, quam alias ejus partes obfidantibus, dicatur.

Cl. Mortonus, qui scarlatinae mentionem fecit, seque in ea guttur interdum inflammatum et gangraena affici †, vidisse memoravit, pro nihilo magis quam specie quadam rubeolae habuit. Verum, licet ambo simul grassari observentur ‡, tamen, qui sub uno laboravit, minime igitur ab altero liber constitutus est. Morbi etiam specie eruptionis in cute nonnihil distant. In rubeola enim sunt interstitia angulosa, quibus in pectore potissimum separantur papulae exiguae, confertae; his in scarlatina numerosioribus, illa defunt, et propterea passim in cute est rubor floridus, et istiusmodi quasi cutis vino rubro perfusa foret. Tussis porro, praeludiumque catarrhale cito in rubeola semet ostendunt; non autem omnino in scarlatina, nisi in pessima ejus forma, quae, ubi incidit, certius distinguitur
pyrexia

† Mortoni oper. tom. 3. p. 44. et 54.

‡ Tom. citat. p. 43. 44. ubi utriuslibet fere omnia utriusque communia esse, asseruit Mortonus.

pyrexia typhode, et exanthematis, die secundo apparentibus. Huc quoque accedit, quod minimus est in morbilis gutturis affectus, et quod non adfunt in faucibus crustae. Denique, in plerisque exemplis, natura epidemici, et utrum aeger ab alterutro antea correptus fuerit, si nosci queant, una cum rebus jam traditis, haud dubium dabunt discrimen.

Miliaria, licet aliquis sua dubia jure moveret, utrum morbus sit idiopathicus necne †, facile tamen a leni scarlatina dissepitur. Namque eruptionem illius praecedunt anxietas, suspirium frequens, punctio cutis infueta, sudor olidus, ex quo solo forte gignitur eruptio. Papulae in miliaria faciem non occupantes, sunt rubrae, discretae, et earum apices, post unum alterumve diem, pustulas minimas, albidas, brevi manentes, ostendunt. Guttur etiam incolume est. Pustulae milii semen referentes interdum cum scarlatina maligna junguntur; sed cynanche simul gravius premit. Praeterea, fertur, miliariam a contagione non procreari, et idcirco publice nunquam pervagari ‡.

Lenissima

† Consulat lector Cullen Synop. tom. 2. p. 141. 142. et First Lines, parag. DCXCV. et seq.

‡ Idem. parag. DCXCVII.

Lenissima scarlatinae species, qualem vidit et descripsit Sydenhamus, aliique, quoniam vitio faucium saepe caret, et quousque cutis afficitur, variolam confluentem simulet. Haec autem cum pyrexia insigni, anxietate, et vomitione aggreditur, eoque ab illa facile fecernitur. In fere aliis omnibus nostri morbi conditionibus, de cynanche imprimis conqueritur aeger; sed in variola, non prius formantur pustulae, quam tumor faucium, cum salivatione, supervenerit.

Circumscripta sedes, natura in plurimis exemplis non contagiosa, guttur semper illibatum relinquens, cum perpetua feri tenuis e parte inflammata exsudatione, quippe quae erysipelati propria sunt, eam a scarlatina clare distinguunt.

☞ Si quis inter cynanchen malignam et scarlatinam anginofam distinguere velit, historiam nostram, qua amborum indicia conferuntur, perscrutetur. Quum autem medici omnes quos orantes audivi, et nonnulli quorum scripta relegi, cynanchen malignam cum scarlatina simul pertractaverint, et quum Cullen de hac differens ad illam relegaverit, ita verba de utroque facere, meum esse duxi.

C A U S A E R E M O T A E

Dividuntur in praedisponentes et occasionales, seu excitantes.

C A U S A E.

CAUSÆ PRÆDISPONENTES.

Infantes, quam adulti et aetate provectiores, sexus muliebri, quam virili, et utriusque sexi debiles, quam integri, ad scarlatinam procliviores fere semper fuerunt existimati. Et credo quidem, juniores contagioni hujus pariter ac aliorum exanthematum quam maxime patere. Utrum vero necne, major eorum numerus, liberior et frequentior mutua inter eos communicatio, qua contagio facilius ab aegrotante ad sanum transfertur, difficultas iis medicamenta exhibendi, et adulti morbum forsan in sua pueritia jam passi, fecerunt, ut pueri plus quam adulti consilio medentis egerint, sicque originem dederint opinioni, quae, et antehac et nunc, inveteravit de illorum proclivitate, non dicere ausim.

Qui semper notaverant mulierum, quam virorum, majorem numerum sub scarlatina laborare, medici fere omnes antiquiores confestim illas, quam hos quodammodo corporis habitu opportuniore fieri, in sententias iverunt. Marem vero ac foeminam aequaliter obnoxium esse, ex observatu nupero et accuratiore procul dubio compertum est,

est, tum etiam, ob officium, nempe aegrotis astandi et ministrandi, has saepius corripit. Quod enim Withering † pro conjectura posuit, id Clark ex experientia stabilivit ‡. Hicce sedulus observator invenit, numerum eorum utriusque sexus aegrotantium, quorum aetas nondum excefserit viginti annos, pene eundem esse; quod plane probat eandem esse opportunitatem, etiamsi distet multum, ob memoratam causam, foeminarum numerus et marium, ultra hoc vitae tempus.

Luculenter exposuit experientia, (qualiscunque sit contagii in mortales prima potestas,) saepius, quam benevalentes, infausto morbo irritabiles atque imbecillos tentari. Hinc, si opinari liceat ea, quae actioni contagionis receptae inserviunt, etiam primae receptioni inservire, item jus foret, tales homines pro praedispositis habere. Ex hac morbosa ac irritabili corporis constitutione forsitan est, quod si infantes vexet dentitio, si in menstruis sint foeminae, si a morbo convalescat aliquis, vel adhuc eo laborat, novus morbus saevior evadit.

Quinetiam, quibusdam traditur scarlatinam, cum frequentissime

† Withering account, &c. p. 2.

‡ Clark observations, &c. p. 204. 205.

quentissime tum gravissime in plebiculam saevire †. Hujus sunt causa multae variaequae res, inter quales multitudo plebeiorum, commercium inter eos valde liberum, quibus contagium facile propagatur, domus parvae immundae minimeque perflatae quas habitant, diaeta parca et tenuis qua utuntur, prava morbi curatio, censentur; hae enim corpus haud dubie infirmant, itaque faciunt, ut benignus in malignum convertatur morbus.

Nonnihil scarlatinae malignitatem temperies coeli, et anni nimis calida tempestas adaugent ‡. Calor enim nimius vel diu corpori applicatus, homines vi qua pollet
stimulante

† Clark, p. 203. &c.

‡ Id. p. 216. et Haken dissert. inaug. de Febre Scarlatina 1781, Gottingae, p. 19. ubi, circa scarlatinam malignam Herbipoli, ann. 1766 grassantem, traditur, ‘quo diebus canicularibus vicinior morbus, eo pejor.’

Hic annotare vellem, quod solummodo, de meo sensu, cum morbus cum diathesi asthenica confociatur, qualem plerumque clar. Clark tractasse contigit, tum calida noceat tempestas. Namque, constitutione phlogistica comitante, frigus potissimum laedit, ut legenti pateat ex Huxham observat. de Aëre, &c. p. 96. et Pelug, Hafniac chirurgi, observ. qui retulit, ‘aërem frigidum et siccum huic morbo favere?’ Haken dissert. p. 29.

stimulante irritabiliores reddit, vires eorum tandem exhaurit, eoque dat proclivitatem ad diriorem morbum.— Hae sunt quae de opportunitate, eamque efficientibus, ab auctoribus accepi. In omni parte hanc doctrinam minime absolutam scio esse, atque utrum debiles an validi, cuivis contagioni magis obnoxii sint, me nunquam posse ex proprio, parvo quidem observatu, dicere fateor.

CAUSA OCCASIONALIS.

Ut de caeteris fere omnibus epidemice grassantibus morbis dicas, ita definita contagio scarlatinae causa unica est. Hoc adeo innotescit, ut vix egeat probatione. Morbo, ubicunque apparuerit, semper gradatim pervagante; qui aliis atque aliis regionibus insident, diversisque escis et potionibus vescuntur, homines infestante; eis tamen solum, qui contagioni obvii fuerint, eisque igitur catervatim, uti plebeiis et pueris, quibus, cum caeteris sui ordinis ac aetatis, tam sanitate quam morbo subsistente, summum parumque idoneum intercedit commercium, invadente; scarlatinam per contagionem propagare, et per eam solum, ita manifestum fit, ut nihil magis: Etiam si in aliquibus rationibus, cum primum adortur, unde pro-

gressa fuerit, nequeat ostendi. Hujus ac omnis contagii multo caliginis natura obducta est, seu quo pacto agit, et ab ea symptomata edita. Hoc nihil melius probare potest, quam paucas ex multis quas de hac re auctores protulerunt, opiniones referre.

De hoc morbo, quem vix ducebat contagiosum, ita locutus est Sydenhamus, ‘ Hic morbus nihil aliud mihi videtur, quam mediocris sanguinis effervescencia a progressae aestatis calore, aut alio aliquo modo excitata †.’ Mortonus de scarlatina et morbillis asseruit, quod ‘ ab eadem causa evidenti, scil. ambientis aëris injuriis, sive frigore in poros cutis admissis, sive miasmate contagioso in eosdem poros invadente, uterque effectus originem suam trahit ‡.’ ‘ Causa continens seu immediata est venenum spiritus inquinans, quod non tantum in primo morbi stadio malignitate sua spiritus obruit, sed massam sanguinis agitando eam in colluviem acrem, prae caeteris omnibus fermentis colliquefacit; unde ||, &c.’—Navier, qui morbum 1753 Catalauni vidit, ex morbo pecorum epidemico hanc febrem per contagium ortam esse arbitratur,

† Sydenhami oper. § 6. cap. 2. p. 260.

‡ Mortoni op. tom. 3. p. 43.

|| Ejusd. tom. p. 22.

arbitratur, et causam ejus in miasmate, quod cum morbilloso comparat, acri, caustico, et putrefaciente consistere †. ‘ Nullus dubito,’ ait Plenciz, ‘ quin statuam, quod causa materialis scarlatinae consistat in certis feminis animatis multiplicabilibus; eodem fere modo, uti scimus et videmus, alia femina animalium et vegetabilium ultro propagari et multiplicari.’ Opinatur etiam haec femina, vel in corpore posse latere diu inertes, donec pervenerint ad certum debitumque eorum maturitatis terminum, vel ab aliquibus causis, quales sint tempestas humida, euronothi, alique australes venti afferri. Dein vero, et ab his causis in actum deducuntur, multiplicantur, humores inficiunt, et scarlatinam interdum inopinanter producunt ‡. Pelug, chirurgus Hafniae, qui 1779 ibi et Lipsiae, versionem Germanicam Tractatus Plenciz in vulgus edidit, et ex observatis suis quaedam tradidit, scarlatinam potissimum a suppressione aucta perspirabilis materiae procreari censet; et, si a sola retenta materia perspirabili oriretur, catarrhalem dicendam esse; si ex ira, aliave animi commotione, bilis simul moveretur, biliosam nasci scarlatinam, quae saepius et inflammatoria sit; si fomes putridus in corpore adfit, scarlatinam malignam

† Comment. de rebus, tom. 4. part. I. p. 339.

‡ Tractat. parag. xxxi. et seq.

lignam excitari, quae rectius putrida nuncupanda †. Qui pro imprimis contagioso habet, ponit Withering, virus quoddam contagionem esse, quod initio in membranam pituitariam, vel Schneiderianam narium et faucium infidet, mucumque oblinentem in suam naturam convertit; itaque, quantitate aucta, per oesophagum in ventriculum, per laryngem ad pulmones, per tubos Eustachianos ad aures, et a naribus ad oculos, atque cerebrum ipsum, serpit. Quoniam igitur contagio tales partes prius inficit, quam alios praestat effectus, ad morbum arcendum praemonet, emeticum quamprimum sumi, fauces saepe et diligenter cum solutione lixivii caustici in aqua lavari, et sternutamentum in nares immitti; pariterque, ex experientia sua, haec omnia ad rem meditatam maxime apta, affirmat. Virus autem in corpore acceptum, uti putat, praecipue in nervos impetum facit. Hos enim primo infirmos reddit; sed inde fit, ob quasdam systematis nervosi leges, quod instituaturs reactio pro ratione debilitatis ‡.—Haken ratus est, ‘ hunc morbum fere semper enasci a for-
‘ dibus primarum viarum, et quidem biliosis post transpi-
‘ rationem suppressam ||.’

Proposito

† J. C. Haken dissertat. p. 29 30.

‡ Withering account, p. 61.—70.

|| Dissert. inaug. p. 42.

Proposito meo exemplorum affatim est. Nec animus fert opiniones haece separatim evertere; quaedam enim, ab exiguo et fallaci observatu originem ducunt, ideoque tam lubrico innixae sunt fundamento, ut ferme sponte corruunt. Pro hujusmodi exemplo, imprimis duco illam Sydenhami ipsius. Nam, quolibet anni tempore, scriptis extat, et frequentius forsan in vere quam in autumnno, grassari scarlatinam †. Hujusmodi etiam sunt, quas de hac re tradiderunt Haken et Pelug; quia saepe scarlatina oritur, ubi causae, quales finxerunt, prorsus absunt, nec, licet adsint, tales effectus valent edere. Hypothesi Plenciz, secundum quem morbi exanthematici a miasmate animato proveniunt, plurima obstant. Omnes enim nostrorum corporum leges, morbiq; phaenomena tali adversantur, et eam, quanquam ille ingeniosus magnopere conatus, ne quidem vero similem fecit. Nec magis aridet ista, quae, modum quo exanthemata propagantur, enucleat, statuendo, quandam humorum fermentationem contagium ciere, hosque mutare in suam indolem. Ne-

gari

† Plenciz parag. xxx. ubi haec scripsit, ‘ Viginti et aliquot annorum spatio, ego hic Viennae illam saepius circa aequinoctium vernali, quam alio tempore, observavi; quo tempore etiam observarunt D. D. Schulzius, Navier, aliiq;.’

gari non potest, quod non modo virus contagiosum infinite adauctum sit, sed et hic auctus per mutationem alicujus, nec parvae humorum portionis fieret, oporteat. Verum vix, ac ne vix quidem, talem mutationem recta in humores contagionis operatione, simili modo, quo chemica peragitur assimilatio, produci credendum. Nam, si revera ita esset, quoniam novus chylus ab assumpto cibo perpetuo formatur, cum caeteris humoribus commiscetur, et tandem in eos convertitur; itaque novum pabulum contagioni assidue praeberetur, et cutis semper debet efflorescere. Nequeo igitur eorum, qui nostros arbitrantur assimilari miasmate contagioso humores, in sententias concedere.

Contagionem Withering dixit, non tantum primum arripere membranam faucium et narium, ejusque mucum quodammodo in suam naturam permutare, sed etiam ex hoc solo fonte per totum corpus dimanare. Nonnunquam vero nulla observatur gutturis affectio; nec de eo per totum morbi decursum conqueritur aeger. Et, licet aliquando emetica, quod Withering notavit, si haec brevi postquam prima comparuerint indicia adhibeas, morbum arceant; num tamen membranam faucium mucosam noxa imprimis adoriatur, an secus, jure disputari potest.

potest. Si amoveatur, emeticis tempore adhibitis, febris, credere sine fauces prae caeteris partibus contagionem contaminare, ideoque suum ob situm eam vomitione posse abluī?

Contagionem scarlatinae applicatam phaenomena consequentia, quadam in corpore animale solo insita potestate, et quae forsan in systemate nervoso pendet, regi videntur. Haec potestas ita facere observatur, ut certo ac definito temporis spatio contagio augetur, et e corpore, quod posthac a tali sit immune, rite emitteretur. Fateor equidem, quō haec efficiuntur me prorsus modum latere. Qui humores fermentatione quadam in contagii indolem verti credunt, analogia commutationis chemicae, opinionem suam firmant. Et nonne alteram conversionis aquae in succos vegetabiles varios analogia juvat? Saepenumero arborum diversarum rami fructiferi eodem nascuntur trunco, et mala insita una cum sua prole fert pyrus. Immutatio quam subit aqua, cum in latices adeo diversos ut sunt hi succi, convertitur, magna saltem ex parte, si penitus non, ab actione vasorum, fieri videtur. Modo fortassis eodem, scilicet vasorum actione, exanthemata possint produci. Tales vero coniectiones analogia sola suffulciuntur. Ex tantum abest ut ex ea in omnibus recte disputetur,

tur, ut similitudinis specie saepe decipiamur. Hic etiam, cum tantummodo constat ratiocinium ex analogia, quae in rebus abditis ultro sese offert, et cum igitur cavillationi locus nunquam non pateat, in promptu semper est cuiquam objicere doctrinae, et res haudquaquam facilis, semper nobis visa, vel rectissimas opiniones defendere. Quocirca non est cur amplius de morbi causa et natura contagii dicam, aut plenius investigem, quatenus insipienter aut recta ratione, de iis locuti sunt homines. Modum equidem credo, quo operat in corpus, effectusque suos praestat contagium, inter naturae arcana esse, acie humana ne unquam attactura.

P R O G N O S I S.

Medicum, in plerisque morbis, de eorum eventu posse certe praesagire, ad famam ejus et commendationem quam plurimum confert; maximam enim scientiam jure demonstrat. Nec medici solum interest, sed et aegrotantis. Nihil enim magis, ad symptomata vel praecavenda vel medenda conducit, quam ea praesentire. Prognosis autem, in aliquibus morbis, et in nullo magis quam in scarlatina,

scarlatina, ex circumspeditione summa et accurata consideratione quas meretur, utpote res sane maximi momenti et perquam difficilis, debet institui. Si moliremur, ad melius efficiendum, quae morbum stipant vel comitantur, et quae eum solent consequi, eorum ratio haberi oportet.

1. Postquam morbus aggressus fuerit, eventus quodam tenus prognosci queat per genium epidemicum, sive malignum sive benignum, et per indicia ipsa, quorum illa, in secunda historiae parte memorata, infauftum promittunt eventum. Quo enim plus refert cynanchen malignam, eo semper pejus. Tametsi vero ab ea longe distet, tamen haud defunt exempla, quibus lethalis evasit. In adultis, pariter ac in junioribus, cum eruptio, quae cito apparuerat, subito recedat, et cutem lividam et oedematofam relinquat, cumque pyrexia vehemens, et delirium simul accedant, et potissimum si diarrhoea superveniat, etsi guttur parum vitietur, summum denunciatur periculum. In hisce conditionibus, oculi parum sentiunt, et tunica albuginea aequaliter rutila est †. Si mutant maculae sedem, si modo palleant, modo rubeant, metuendum est, ne delirium, imo mors, consequatur; debilem enim et abnormem incitationem designat.

E

Cum

† Withering account, p. 9. 10.

Cum morbus fauces potissimum petit, infantes plus quam adulti periclitantur, quia illi nec gargarismis uti, nec sputum edere valent; itaque faniem ulcerum, quae diarrhoeam moyet, intestina ipsa nonnunquam rodens, saepe deglutiunt, et quia minime dociles auxiliis difficillime obediunt. Quinetiam aliquando scarlatina, licet primo, vel ad desquamationem usque, benigna videtur, improvise in pejus ruit. Et pyrexia enim subito accenditur, majora adfunt infomnium, inquietudo, et mentis alienatio, et phrenitis admodum simulatur. ‘Tales casus,’ ait Plenciz, ‘plures habui, et ideo cautior redditus de morbi natura, facile ante debitum terminum definire non soleo †.’

2. Restat nunc ut quaedam proferamus de prognosi, quantum ad affectum scarlatinam sequentem attinet, seu tumorem hydropicum, in quo nonnunquam posita est maligna morbi natura. Plures enim, quosne dicam adstantes, sed et medici in vado constitutos esse credunt, brevi languescunt, novumque capiunt morbum, quem plusquam priorem saevire aliqui viderunt ‡. Veruntamen, abeunte scarlatina,

† Confer Plenciz Tract. parag. c. ci.

‡ De Haen Ration. medend. continuat. tom. I. part. I. cap. vii.

p. 138 &c. Plenciz tract. parag. XLIV.

Scarlatina, si convalescentes a pyrexia immunes sint, et cibum ut solebant, appetant, consueta redeat alacritas, omnesque excretiones naturaliter se habeant, concludendum est, minus esse periculi ne excipiat hydrops. Verum, hoc demum adoriente, si cum pulsu febrili conjunctus sit, majus portendit periculum, quam si sit sine febre †.

CURATIO MORBI.

Cuiuspiam hujus morbi medelam perpendenti, tres species vel varietates praecipue pertractandas, perspicuum est; in quarum enim singulis quaedam est medendi diversitas.

I. Scarlatina cum synocha leni, et cum parvo vel nullo faucium vitio.

II. Scarlatina cum synocho, et mite faucium exulceratione.

III. Ista, in qua, quam in prioribus, inconstantior est efflorescentia, et in qua fauces afficiuntur ulceribus serpentibus;

† Loc. proxime citat.

pentibus, et gangraenosis, una typho comitante.—Ne veto in his singulatim percurrendis justo diutius morer, ut operam navarem, illico meipsum accingam.

I. *De scarlatina proprie dicta.*—Medentis auxilii, in morbo adeo benigno, ut hic fieri solet, vix indiget aeger. Inter praecepta, simplicem esse curationem, edoctus experientia Sydenhamus posuit. Ut aeger a carnibus vel cibo ex iis confecto, et a potu generoso abstineret, regimine antiphlogistico ex omni parte uteretur, et nimium caloris frigorisve externi incrementum evitaret, sit necessarium. Quae fere astricta, alvum solve laxantibus, qualia sunt, manna, cremor tartari, decoctum tamarindorum cum fenena, et clysmatis ex similibus parandis. Si, quod eruptionis sub initium quandoque accidit, infantum ac puerorum epilepsiae convulsionibus distrahantur corpora, parca sanguinis per hirudines detraçtio, si signa sint plethorae, et pediluvium, balneum tepidum, et opiata multum profint. Si itidem aegrotantis coma in terram prostrati, ad posteriorem cervicem vesicatorium amplum applicares, Sydenhami praestantiam imitatione consequeris. Nimia medicamentorum exhibitione, ne plus detrimenti quam emolumenti capiant aegri, omnes caveant. Plenciz narrat, quod morbus de sua indole benignus, sit hac ratione ma-

‘ lignus†.’ Et ipse Sydenhamus afferit, ‘ quod si plus negotii
 ‘ aegris faceffamus, vel lectulis continenter incarcerando,
 ‘ vel cardiacis aliisque remediis supervacaneis nimis docte,
 ‘ et (ut vulgo videtur) secundum artem supra modum
 ‘ ingeftis, morbus ftatim intenditur, et aeger non raro
 ‘ nulla alia de caufa, quam nimia medici diligentia, ad
 ‘ plures migrat ‡.’

II. Dixi de ea morbi fpecie, cui medicina facile fub-
 venit; nunc ad eam tranfeundum eft, quae magis cum
 medicamentis pugnat. Ut fcarlatinae cum fynocho, et
 gutturis exulceratione leni medearis, quae fequuntur, ea
 expleantur. 1. Diathefin inflammatoriam principio mo-
 derari; 2. Debilitatem, quae femper nimiae fuccedit in-
 citationi, et pro ejus ratione eft, remove; et 3. Quaf-
 dam affectiones levare, et morbi confequentiam praeca-
 vere.

1. *Principio diathefin inflammatoriam moderari*; quod fie-
 ri poteft, *imo*, Ufu regiminis antiphlogiftici, vel illas vitan-
 do vel minuendo irritationes, quae affidue fere corpori
 admoventur. Tales funt impreffiones in organa fenfuum
 factae,

† Tractat. parag. lii.

‡ Sydenhami oper. feft. vi. cap. 2.

factae, veluti sonus, luxque nimia, et calor externus. Corpus in modica temperie per totum morbum habendum. Licet forte in hoc, non aliter ac in aliis quibusdam exanthematis, nonnihil conducat ad reddendam leniorem pyrexiam, eruptionem comitantem, frigus tempore admotum; quum tamen certo certius postea admodum noceat, tutius fore arbitror eo non uti. Namque a summo repellit corpore sanguinem, ab eo efflorescentia minuitur in cute, necnon inflammatio intenditur gutturis †. Quinetiam, ubi fuerat libere applicatum frigus, supervenire catarrhi symptomata, Cullen se vidisse, quum epidemica erat proxima hyeme scarlatina, prodidit. Memoravit etiam, quod ob frigus adhibitum, nec exanthemata evanescebant, nec cynanche gravius premebat, et sub morbi finem, quo tempore frigus amotum erat, inde catarrhus sensim mitescebat; sed caetera symptomata prout in aliis exemplis se habebant. Motus corporis et omnes ad
 cogitationem,

† Withering account, p. 12. 13. et Huxhami observat. de Aëre, tom. I. p. 95. 96. ubi de hoc morbo, quem placuit illi *febrem anginosam* nuncupare, locutus est, haecque habet verba, ‘quod vero jam
 ‘ (Junio ann. 1734) cutim magis petat, quam superiore mense, ob
 ‘ majorem aëris calorem esse arbitror, humores elicientem extra: medio
 ‘ enim Maio, cum atmosphaera, pro anni tempore, erat maxime frigida,
 ‘ gida, dolor ac faucium tumor urgebant gravissime.’

cogitationem, maximeque ad animi perturbationes ducentes, impulsus, utpote corpus stimulant, quanta fieri potest cura, vitandi sunt. Cibus acefcens atque vegetabilis, ut sunt farinaria omnia et lac, parcius fumatur, et animalis prorsus prohibeatur. Liquores spirituoſi et fermentati (nifi ſint tenuiſſimi excepti) quoniam magnopere incitant, aegro non bibendi. Pro potu tamen, aquoſi, qui acidis admixtis gratum ſaporem conceperunt, in uſu ſunt. Parum laedunt, quoniam perſpirationi favent calidae parce ſumptae, infuſiones aromaticae. Æger aurantia et quoſcunque alios fructus maturos ad libitum habeat. In ventriculo, quod ſub initio pyrexiarum ſaepe fit, a cruditatibus ſtimulus oriens, vomitu et dilutione; in inteſtiniſ a faecibus retentis, medicamentis laxantibus et clyſmatis, ſedulo debet auferri.

2. Remediis ſedantibus, qualia imprimis ſunt variae exinanitiones, quae tenſionem, tonum, actionemque ſanguiferi ſyſtematis diminuunt. Cum enim actio ejus pro magna parte ex tono, hic ex vaſorum tenſione, quam fluida his contenta impertiunt, proficiſcatur, perſpicuum eſt, minuta humorum quantitate, minorem quoque ſanguiferi ſyſtematis, eoque univerſi corporis, actionem et impetum fieri. Nihil ſane evidentius eſt, quam quod *ſanguinis miſſio*
potentiſſima

potentissima sit ad hoc efficiendum. Hujus igitur speciei principio, si pyrexia vehemens sit cum pulsu pleno, cumque magno faucium tumore, sanguis e brachio detrahatur. Adulti quam juniores, et qui in autumno † seu frigida tempestate morbo configunt, hanc evacuationem plus requirunt, meliusque tolerant, quam alii, iisdem temporibus non aegrotantes. Remedium hoc, quoties eo opus sit, primum adhibeatur oportet.—Fateor autem, quod de usu venaesectionis in hoc morbo sententiae scriptorum inter se adeo discrepant, ut quando ad eam decurri debeat, ab indiciis vix queat judicari. Multum quidem pendet in genio epidemico, qui experientia sola potest cognosci. Attamen observatus aliquorum docuerunt istud, quod a signis praecedentibus expectandum foret, ex venaesectione non profuisse commodum. Quapropter, et quia debilitas postea consequitur, a multa et repetita debet abstineri.

Alvi purgatio remedium est antiphlogisticum, et inter caetera in cura hujus speciei commendatum fuit ‡: Ex-
perientia

† Withering account, p. 75. Cullen praelect. Huxham, aliique.

‡ Sauvages Nosol. Method. tom. 1. p. 454. Amstelodami, 4to, &c.

perientia tamen utilitatem ejus nequaquam confirmavit. Morbus manifeste levis ab ea factus fuit vere periculosus, et saepe subito lethalis †. Noceat etiam saniem ulcerum, quae forsan ex ventriculo vomitione expelli poterit, per tota intestina diffundendo. Praeterea, sine dubio constat, utcunque veram ejus rationem reddere difficile sit, quod scarlatina pariter ac rubeola gravior fiat, subito eruptionis recessu. Itaque, omnino vitanda, uti humores a superficie corporis ad intestina elicit, purgatio.

Hoc tempore *emetica* praestantissimo sunt auxilio, et providum eorum usum maxima laude fere omnes prosequuntur. Faucibus haud obsunt, etsi a flatu inflammatorum aliter fore pertimescendum sit. Ventriculum depleri faciunt, itaque nocuis liberant ingestis, et magnam, quae prorsus jugulare infantes minitatur, mucis tenacis copiam a faucibus abluunt. Quoniam alvus simul aperta servari debet, eo tartarum emeticum, quod alvum etiam laxat, et quod gradatim sumptum certiore dosi exhiberi potest, aliis praeripit palmam. Praeterea, eadem remedia, viscera agitando, bilem comportantes ductus emulgent, viisque a primis sordes expellunt biliosas. Actione in

F

ventriculum

† Withering account, p. 81.

ventriculum sua, quem inter et cutem insignis est consensus, diaphoresin movent, itaque calorem corporis praeter naturam accensum comminuunt, totamque pyrexiam multum temperant. Nec apud scriptores non deprehenduntur exempla, ubi penitus fugatus ex tempestivo usu eorum morbus fuit †. Qui summis laudibus emetica effert, ea per morbi decursum saepius adhiberi Withering suadet, imo nonnunquam deteriore morbo bis Indies; et praxis aliquorum in novissima epidemica scarlatina, qui antehac periculum nunquam faciebant, comprobavit, quod frequens tartari emetici in dosibus parvis exhibitio, medebatur contra aliquas ventriculi affectiones, pejorem fieri morbum indigitantes.

Diuretica optima medicamenta esse, emeticis exceptis, inveniebat Withering. Magna ex hujusmodi medicaminum caterva, ad votum alcali vegetabile fixum solum respondebat, quod quantitate drachmae unius vel binarum, potu vel alio aliquo haustu, sumptum erat.

Sudatio graviora symptomata omnia reddat, si sit vel medicamentibus vel calor externo excitata. Quoniam

† Withering account, p. 77. Clark observ. p. 250. 251.

niam autem ad eam proclivitas aegrotanti prodest, ideo sub initio, cum cutis sicca et calida est, et delirium instat, pediluvium saepe adhibendum; et in nonnullis exemplis, ubi tumor faucium simul ingens est, balneum tepidum quam plurimum juvat †.

II. Ad vires aegrotantis fere devictas instaurandas, diaeta quam antea sit lautior, et appetentiae aegri accommodata. Cerevisiam et fortem, *Porter* appellatam, potissimum adultus, et vinum aqua moderatum pro potu habeat.—Nunc quoque cortex Peruvianus fit auxilio, et exhibeatur plurimi suadent ‡.

Modo supra memorato, ita benignus evadit, ut cortici, utcunque dato, facile cedit morbus.—Medici autem caveant, ne usu ejus intempestivo inflammatoriam adaugeant diathesin, eoque morbum maligniorem efficiant. Et nonnulli

† Clark observ. p. 254. Withering account, p. 95.

‡ Morton op. tom. 3. p. 48. &c. De Haen Ration. Medend. Contin. p. 144. Plenciz Tract. parag. 1. Clark Obs. p. 346. et forsitan Sydenhamus. Quisnam alius quam scarlatina morbus est, quem appellare *Febrem Stationariam* illi placitum fuit? Confer ejusdem op. Lugduni ed. 1754, p. 579. et seq. de Feb. Stat. cum p. 283. ubi anginam tractat.

nulli enim plurimum damni usum ejus, et forsan ob hanc solam causam, sequi viderunt. Reditum sanitatis multum accelerant modica exercitatio, coelumque rusticum. Vestimenta calida esse debent, ad perspirationem promovendum, et hydropem arcendum.

III. Alia in secunda specie indicatio restat, nimirum, ut quaedam symptomata leventur, et, frequentissima morbi sequela, hydrops sanetur.

Est tumor faucium plerumque notabilis, et interdum suffocationem minuitur. Hoc statu, laudata fuit, et nonnunquam vesicatorii nuchae applicatio prodest, alias vero nocet †, et remedium nunquam ambiguum non est. Detractio sanguinis per hirudines vel cucurbitulas, sub angulis maxillae appositae, inflammationi gutturis in scarlatina, quam in cynanche tonsillari, non tam accommodata est; etsi ad eam, cum magnus faucium urget tumor, confugiendum.—Crustae ut facilius ejiciantur, et mucus iste viscidus, quo saepe infarciuntur fauces, gargarismis uti semper necessarium. Hi ex aqua et lacte, ex infuso salviae cum aceto et melle, conficiuntur, et per siringem in fauces infantum sine periculo injiciuntur.

Per

† Withering, p. 91. 92.

Per purgantia, quae religiose sub morbi finem sumpti esse solent, tumores hydropices, hanc speciem morbi saepe excipientes, plerumque recedunt. Si autem ita humor evacuari nequeat, tunc diuretica prospere adhibeas; sed sudatoria, ut De Haen ait, vix unquam, prae impenetrabili fere corporis superficie. Diureticis aliis, non sine ratione gravi, anteponuntur cremor tartari, acetum scilliticum, et scilla calomelana adjuncta, quoque repellitur hydrops, exercitatione, indusio laneo, cibo generoso, et medicamentis tonicis ac stimulantibus.

III. Ne nimis fero ad extrema veniam, de tertia curationis parte aggredior addicendum. In hac pessima morbi specie consilia medendi sunt, 1. Vires aegroti sustentare et restituere; et 2. Quibusdam symptomatis ire obviam †.

Ad

† Haec morbi species, quae cynanchen malignam refert, saepius quam praevideant medici, reperiatur. Ex 131 aegrotantibus, quos hyeme 1778—79 Novi Castelli, curabat Clark, 33 sub morbo cynanche malignae auctorum omnino simili laborabant, et in hisce omnibus contagio eadem erat. In scarlatina, quae hac urbe proxima hyeme epidemice grassabatur, exempla eorum, qui sub hac forma

aegrotabant.

Ad primum respondendum exinanitiones omnes fugiendae sunt. Sanguinis detractionem et purgantia admodum nocere inter omnes consentitur. Acida vegetabilia, nitrum, haustus salinus, aliaque antiseptica et refrigerantia, cautissime utenda sunt; saepe enim purgationem movent, et quandoque nimiam sudationem. Eorumque usui superveniat syncope †.—Nisi principio, cum nausea et rejections spontaneas vexant, emetica vix adhibenda. Morbum postea certius citiusque curari, compererunt Fothergill et Clark, istis in exemplis ubi fuerant mature sumpta antimonialia. De usu medicamentorum vomitoriorum ita Huxham tradit: ‘ If nausea and vomiting
 ‘ were urgent, I ordered a gentle emetic, especially for
 ‘ adults, which was so far from aggravating the pain of
 ‘ the throat, as might be imagined, that it generally
 ‘ greatly relieved it; nay, in children, it was often necessary to make them puke frequently, otherwise the vast
 ‘ amass

aegrotabant tam numerosa erant, ut dicere nequeam utrum cynanchen malignam, an scarlatinam anginosam, plus referebat. Cullen hujus epidemicae mentionem fecit, cum de scarlatina praelegebat; quo tempore passus est omnes morbi varietates in ea commisceri. Equidem praelectionibus suis clinicis, sub nomine cynanches malignae, de ea Home et Gregory disseruerunt.

† Fothergill Works, vol. I. p. 378. 389.

‘ amafs of tenacious mucus would quite choak them †.’—
 Non, nifi ut deliquium animi praevertatur, cantharides
 admoveres. Exhaustit plurimum sudatio, fed lenis juvat
 diaphoresis. Ad hanc conciliandam, adque aegrotum fi-
 mul fuffinendum, serpentaria, contrayerva, et medicamina
 leniter ftimulantia, cum fructu ufurpata fuerunt ‡.

In quorum operatione, jure summam collocamus fidu-
 ciam, funt remedia, vel conjunctim vel feperatim data,
 cortex Peruvianus et vinum. Si quorundam pathologo-
 rum opiniones credas, optimum illud medicamentum pri-
 mum in humores vi antifeptica agit. Quum autem cor-
 tex effectus poft ejus in ventriculum injectionem tam re-
 pentinos praeftat, prius certe, quam ipfe maffam fangui-
 nis ingreffus fuerit, ideo illos nequaquam ex operatione
 in humores effe repetendos, fed ab actione tonica, vel leni-
 ter ftimulante, in nervos ventriculi edi, et ab his in uni-
 verfum fyftema nervofum propagari, nobis colligere lici-
 tum eft. Omnibus diuque cortex communis multum lau-
 datus fuit, donec tractatus a Saunders de *cortice rubro* nu-
 per prodibat. Ex experimentis ab eo institutis conftat,
 hunc validiorem et ufui accommodatiorem effe, et in mor-

bis

† Huxham Effay on Fevers, &c. p. 290.

‡ Fothergill.

bis omnibus, quibus hoc medicamentum necessarium venit, illi antehaberi. Pulvis corticis, prae formis vel soluti vel decocti, quae imbecillae sunt, assumendus; nihilominus, quavis sub forma detur. Cum extracto glycyrrhizae forma lincti a junioribus satis expedite deglutitur. Nimis libere vix dari potest, et ab initio ad finem morbi usque in usu persistet aeger †. Cortex, si constanter rejiciatur, aut si in quantitate debita non assumatur, quod ob deglutitionis dolorem ac difficultatem in scarlatina saepe fit, sub forma clysmatum ministretur oportebit; et hoc modo adhibitus, ‘ eundem ac si per os assumptus fuisset, exerit effectum †.’

Vinum, caeteris omnibus stimulantibus, quoniam palato et ventriculo gratum est, et aqua adeo potest moderari, ut dosibus aptis dari queat, anteferendum. Quod velit aeger, id vinum habeat. Si illi non optio sit, vina rubra, ut Lusitanicum, vel id quod apud Britannos *claret* nomen sibi nactum est, quae maxime astringunt, aliis anteponenda. Vinum vel per se vel in potu communi sumatur. Medicamen hoc, et alia id genus, ob suam vim in ventriculum stimulantem, cito pulsus arteriarum frequentiam

† First Lines, parag. cccxiv.

‡ Plenciz, parag. LI.

quentiam compefcunt, et vim fimul augent, perfpirationem movent, fufitentant, calorem minuunt, et a putredine aegro praecavent. Quocirca, ubi debilitas univerfa urget, ad delirium arcendum, adque vires inftaurandas, quam plurimum conducunt. Rubor oculorum, calor corporis, pulfusque celer, qui in hoc morbo faepe observantur, ab ufu vini deterrere videntur; fed ingens virium prostratio, et parvus, debilis, faepeque pulfus irregularis, ufum ejus et neceffitatem clare indicant †. Cortex igitur et vinum, fub hac fcarlatinae peffima fpecie, femper in tantum adhiberi debent, quantum aegri conftitutio ferre poteft, et morbi indicia pofcunt.

Frigus, licet plerumque enumeratum fit, inter optima tonica, tamen ob ftatum cutis nonnihil obfit. Cubiculum aegrotantis amplum, perflabile, potiusque calidum quam frigidum fit. Quoniam munditia femper grata eft, ftregula et indusia permutari expedit. Viçtus aegri debet eße ex fago, panado, jufculo in quo vel pullus vel caro bubula decocta funt, et ex cibo animali, fi, quod faepe eft †, eum appetat aeger: Potus ex cerevifia tenui aut forti,

G

feu

† Fothergill, p. 392.

‡ Ibid. p. 393. C. Colden, London Med. Effays, vol. I.

feu vino in aqua. Antequam vero deglutiit aeger vel cibos vel medicamenta, ut os et fauces rite gargarifmis abluantur, cavendum.

2. In hac specie, quam in caeteris, sunt morbi numerosiora symptomata, nec non gravioris momenti. Eorum ne ullum periculosius quam est diarrhoea. Contra hanc calor lecti multum opitulatur. Calor enim temperatus corpus haudquaquam enervat, reficit potius, et ad superficiem eliciendo humores, exanthemata accumulatur, cynanchen nonnihil levatur, et aegrotum a torminibus, tenefmo, et dejectionibus frequentibus, tuetur. Caeterum posthac, si hoc dysenteriae symptomata calori adhuc obfistunt, confectio Japonica et opiata adhibenda. Cum tuffis, si a fanie ulcerum irritatione oriatur, vexatur, mucilago gummi Arabici aut infusio feminis lini, cum aliquot laudini liquidi guttulis, subinde assumpta, multum valent; si verum a dyspnoea, remedia generalia solummodo prodesse invenies. Ne crustae, quibus ulcera obteguntur faucium, vi externa abradantur. Hoc incaute tentatum, haemorrhagia secuta est, symptomata omnia graviora reddita, et nova altioraque ulcera facta. Gargarifmi commendati sunt diverfi; sed partes aquae et lactis aequales, aut illa cum vino vel spiritu vini pauxillo,

scopo

scopo optime satisfaciunt. Complures eorum, qui sub titulo antisepticorum prodeunt, veluti camphora, aceto soluta, tinctura myrrhae, aloes, &c. usurpantur; sed adeo ingrati sunt, ut aegrotos faciant talia remedia prorsus fastidire. Repetitam gargarismorum per syringem in fauces injectionem, cel. Pringle et Fothergill maximi fecerunt, et pleno collaudarunt ore †. Aër fixus, variis modis exhibitus, laudibus est ornatus; sed quomodo profuit, ignoro. Fallax experientia fuerit, quoniam semper validiora cum eo simul usurpantur remedia. Quanquam vi antiseptica pollere inveniatur, et idcirco in hoc morbo ad putredinem arcendam in pulmones trahatur, nonne tamen aër ita saturatus receptioni similis materiae a pulmonibus impar fit?—Si inopinata epistaxis superveniat, aeger in situ erecto teneri debet, turundae aceto frigido madefactae in nares trudendae sunt, et nonnulli ad usum opii simul hortantur.

† Pringle diseases of the army, p. 143. Fothergill, tom. I. p. 399.

F I N I S.

